

3330

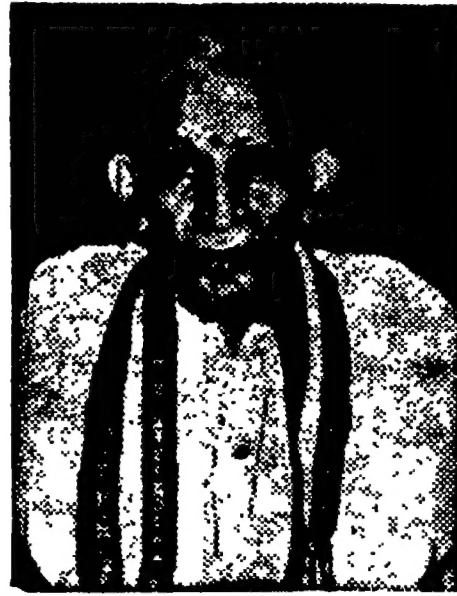

సామెతలు

భారతీయ సాంస్కృతిక పుష్కపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

వంపుటము - 18

రాజమహేంద్రవరము 16-10-95, 1-11-95

సంచికలు 23, 24

ఈ సంచికలో రచయితలు — వారి రచనలు

1	శ్రీ కె. ఆఖిలవాణి	—	గోదాదేవి
2	శ్రీ యమ్. డి ఖజా	—	జాషువా తొలి అందకావ్యము — పరిశీలన
3	శ్రీ కె. ఎరికినెట్టి	—	ఆదర్శవంతం జాషువా కవిత్వం
4	శ్రీమతి దా॥ యు. సంజీవి	—	సాంఘిక నవలా ప్రామాణ్య "శ్రీమతి ద్వివేదుల వికలాక్షి"
5	శ్రీ పులగం అజయ్	—	ఆంధ్ర సాహిత్యంలో అంట కవులు
6	శ్రీ వీరమాచనేని శరత్ బాబు	—	నగర జీవితాల్లో మళ్ళీ వెలుగు నాశించిన కీలావీ

1. 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00 లు

6 మాసముల చందా రూ. 12.00

విడి ప్రతి రూ. 2.00

— గోదాదేవి —

కె. అఖిలవాణి. ఎం.వి. ఎం.పిల్

పీఠాశ్రమ స్తనగిరి లోని సుప్రముద్బోధ్య కృష్ణం
పారార్థ్యం స్వం శృతి శత తిర ప్సిద్ధ మధ్యాపయ నీ
స్వాచ్చిష్టాయాం ప్రజని గళితం, యాదలాత్కృత్యదుం కే
గోదా తస్యైవనమ ఇదమిదం భూయ ఏవాస్తుభూయః

శ్రీవైష్ణవ సాంప్రదాయమున గోదాదేవికి ఒక ప్రత్యేక స్థానము ఉన్నది. మార్గ పేరిట మానము రోజులు యీమె మనకు ప్రసాదించిన తిరుప్పావై మ రోజుకు ఒక పాశురముగా వివేదించుట నేటికి వైష్ణవాచార సాంప్రదాయముగా వలించినది.

గోదాదేవి తల్లి తులసి, తండ్రి విష్ణుచిత్తుడు. సో-రుడు భగవద్రామానుజులు. ప్రియతముడు శ్రీరంగరాముడు.

శ్రీమన్నారాయణమూర్తి తిరియగరంభంలో జన్మల హితముకోరి తాను స్వీయ మొనరించిన ప్రతిపత్తి వై భవమును “భూదేవి” తా నాచరించి జనావళిని చె తన్యవంతులను చేయు ఉద్దేశ్యముతో “గోదాదేవి” గా శ్రీవిల్లి షత్రురునందు అవతరించి ఆమె భక్తి ప్రప్రత్తులు, స్వామివారిని కీర్తించి, అశేష మూఠ జనావళిని భక్తి భావమార్గమునకు మళ్ళించుటలో “గోద” కృతకృత్య కాగిలినది.

“భక్త్య సంస్తాపనారాయ సంభవామి యగేయగే” కర్తవ్యో వశేషము ఒనర్చించు భావనతో శ్రీయః పతి అనేక ఆవతార ముల నెత్తినట్లు మనకు పురాణాలు చెప్పుచున్నవి. వానిలో శ్రీరంగనాథుని “అంశ” ఒకటి. మరి ఈ ఆవతారమును సార్వక మొనరించుటకు “భూదేవి గోదగా” తులసిననంలో ఉద్భవించి తన ఆవ్యాజ ప్రేమను, భక్తి ప్రపత్తులను లోకులకు చాటి పరచుత్వాన్ని బోధించి కృతకృత్య అయినదనవచ్చు. ఈ పరచుత్వాన్ని గోద-స్వామివారి వైభవాన్ని మనన, వాచ, కర్మణ-నోరార పాడి తరించింది.

మానవుడు శరీర ధారణ చేస్తున్నాడు. కాబట్టి తన కిష్టమైనది, కావించి కొన్ని పనులు చేయుట జరుగుతోంది. ఈ ప్రక్రియ దీపుని అభిమతానుసారము జరుగుతోంది. అందువల గోదాదేవి యొక్క శరీరములోని కోరికలు శ్రీయఃపతి పదకమ లాచ్చినకు చారిత్రపి ఆమెను తరింప చేయగలిగినది.

విష్ణుచిత్తుడు అనుదినము తాను పెట్టి పెంచిన తులసివనం లోని తులసి దళ మాలికలను ఆల్లి శ్రీరంగనాథునికి అలంక

రించుట ఆయన నిత్యవిధులలో ఒకటి. ఈ తులసి మాలిన్ని అనేకసార్లు ఎ తిమచి స్వామివారి ఆరాధనోత్సవాన్ని కనులార గాంచి భృప్తి చెందుచున్న గోదకు ఒకనాడు ఒక విచిత్రమైన భావము కలిగినది. ఈ భావన విపరీత కోరికగ, క్షమారము గాని నేరముగా మనబోంట్లకు తోచును. కాని శ్రీయఃపతి ఆమె మనోఫలకమున యీ విచిత్ర భావన కల్పించినాడని అనక తప్పుదు. విష్ణుచిత్తుడు యదా ప్రకారము తులసిదామమును పిద్ధము చేసికొని అనూష్టానార్థము బయటకు వెళ్ళినాడు. తన మనస్సులో కలిగిన విచిత్ర భావాన్ని ఆచరణలో నుంచుటకు గోద తండ్రి అల్లిన దామమును తాను ధరించి అదమున తన ముఖం విందమును పరికించుకొని తద యంద పిద్ధములకు పడవశమై భృప్తినొంది తిరిగి మాలను యవాస్థానమున నుంచినది.

విష్ణుచిత్తుడు కుద శ్రోత్రియులై యదావిధిగా ఆ మాలను (అముక్తమాల్యను) భగవంతున కలంకరించెను. ఈ ప్రక్రియ నాటి నుండి కొనసాగినది. ఇది కేవలము ఆమె విచిత్ర స్వభావము కాదని. భగవదేవు యని అనక తప్పుదు. దైవము దృష్టిలో ఇది నేరమూకాదు.

భగవానుడైన శ్రీయఃపతిని ఈమె “నారామ్, పావుండ వీనామ్ తిరువామ్” అని లాలించి, బుజగించినది. వీనిని పాశుర ములని నేటికి శిష్ట వైష్ణవులు భక్తి ప్రపత్తులతో కొనియాడుట వారి పూర్వ జన్మ పుణ్యమేగాని వేరొండు కానేరదు.

గోదాదేవి అనుదినము ధరించి తీసిన తులసి మాలను ఆన్నెము పున్నెము ఎరుగని విష్ణుచిత్తులవారు భగవదన్వేషము చేయుట వరిపాటియైనది. కాని ఒకానొక దినమున విష్ణుచిత్తుడు స్వామికి సమర్పించు తులసి దామమున శిరోజము ఒకటి రగులుటచే దానిని విసర్జించి మరియొక మాలను పిద్ధముచేసి స్వామిరర్పించగా యది వారి చంతసీమను నిలావలేదు. తన ఆపరాధమేమిటో అంతుబట్టని విష్ణుచిత్తులకు తర్వాత స్వామివారి అంతర్యము ప్రభావ సమ్మిళితమై తెలియ వచ్చెను.

తదుపరి గోదా రంగనాథుల వివాహము రంగరంగ వైభోగ ముగా జరిగినది.

అవారగ్రంథము

శ్రీగోదా స్తవము

శ్రీమరిగెంటి-

అప్పలదేవప్రణీతము.

కె. అఖిలవాణి. ఎం.వి. ఎం.పిల్.

D/o కె. తిరుమలాచార్యులు

8-72/4, శ్రీనిలయం.

ఇబ్రాహీంపట్నం.

రంగరెడ్డి జిల్లా - 501 508.

స మా లో చ న

• * జాతీయ సాంస్కృతిక పక్ష పత్రిక •

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : వి ద్వాన్ బు లు సు నీ తా రా మ శా స్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

జాషువా తొలి ఖండకావ్యము - పరిశీలన

— డా. ఎం. వి. —

ఇరవయ్యో శతాబ్దపు ప్రారంభంలో తెలుగుదేశవిత్వం అనేక ప్రక్రియల్లో విస్తరించింది. వీటిలో ఖండకావ్యప్రక్రియ ప్రధానమైంది. ఈ ప్రక్రియ తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రవేశించడానికి ప్రధానకారణం తెలుగువారికి ఆంగ్ల సారస్వతంలోని రసగుళికరైన ఖండకావ్యాలతో పరిచయం ఏర్పడడమేనని అవార్జి ఏ. నారాయణరెడ్డిగారి అభిప్రాయం.

సాహిత్య ప్రపంచంలో ఒక ప్రత్యేక స్థానాన్ని నిలుపుకొన్న ఖండ కావ్యప్రక్రియను సంస్కృత లాక్షణికుడైన విశ్వనాథుడు తన సాహిత్య దృష్టిలో “ఖండకావ్యం ఛపేత్ కావ్యస్యైక దేశాను సారిచయథాదేషుచితా” అని నిర్వచించాడు. “మహాకావ్యములలో ఏకదేశమున రచితంబుటను కాని, నగరార్ధన శైలర్థ చంద్రాగ్రోద్గమానలలో నేదైన ఒకటిగాని తీరునను రచితంబుటయునైన రచయిత రచనలు చేయవచ్చు అట్టి వానినే ఖండకావ్యములని పేరు” ఈ దృష్టితో పరిశీలించినట్లయితే విప్రలంభ శృంగారమును మాత్రమే తీసుకొని రచించిన మోక్షసందేశము ఖండకావ్య మవుతుంది. అదేవిధంగా “మహాకావ్యముల నుండి రసవద్బుట్టములు కాని, ఒక ఏక విషయమును గురించి వ్రాసిన కొన్ని పద్యములు కాని పదిగా తీసినచో అవి ఖండకావ్యములగును” అని విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి నిర్వచనం.

ఖండకావ్య ప్రక్రియ అనేది ఆంగ్లసాహిత్యంలోని Lyrical Poetry కి సంబంధించిన వస్తువిధా శాఖలోని Short story in verseకు సమానమైనది. ఈ ప్రక్రియను తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రవేశపెట్టినవారు గురజాడ అప్పారావు. అందుకు ఉదాహరణగా ఆయన రాసిన పూర్ణచూడు, కన్యక ఖండితలను తీసుకొనవచ్చు. అదే విధంగా ఖండకావ్య రచన చేసిన వారిలో ప్రధానంగా జాషువా, కృష్ణశాస్త్రి రాయప్రోలు, పేమల దువ్వూరి అబ్బూరి మొదలైన వారిని చెప్పవచ్చు. అయితే వీరిలో ఖండకావ్య ప్రక్రియను విశేష స్థాయికి తీసుకుపోయిన కీర్తి జాషువాకే దక్కుతుంది. ఈయన ఖండకావ్య రచనలో విస్తృతమైన కృషి చేసి ఏడు భాగాల ఖండకావ్యాల సంకలనాన్ని వెలువరించారు.

జాషువా మొదటి ఖండకావ్యంలో ముప్పై ఐదు కావ్య ఖండికలు ఉన్నాయి. వివిధ రకాల వస్తువుల్ని పై విధివిధిగా రచించిన జాషువారైరి. అధ్యక్షి ఉన్నమైనది. కవిత్వంలో, కావ్యంలో అప్పటివరకూ ఉన్న వస్తువును ఛిక్కిరించి జాషువా సూరన పస్తువులకు కావ్య ప్రవేశార్థం లభించాడు. ఆ వస్తువులకు కావ్యంలో నాయక స్థానాన్ని లభించాడు. ఆ సందర్భంలో “ఈ వస్తువుని కూడా కావ్యంగా రాసువచ్చు” అని ఆశ్చర్యవంతులైనవారు కొందరైతే “ఈ వస్తువుని కవిత్వంగా

చేయడమేమిటి?" అని విమర్శించినవారు చాలా ఎక్కువ మంది. జాషువా వివిధ ఖండికల్లో విభిన్నమైన వస్తువులను ఊహించలేని విధంగా కవిత్వీకరించిన తీరు పాఠకుల్ని ఒక ఊహాతిత ప్రపంచంలోకి విసిరేస్తుంది. తిరిగి వాస్తవంలోకి తీసుకొచ్చి కన్నీరు పెట్టిస్తుంది.

మొదటి ఖండికలో "భారతమాత"ను వర్ణిస్తూ "సింధు గంగా నదీ జలక్షిప్తమెప్పుడు / గురిపి విద్వలః బోషించుకొనుచు నున్న / చిచ్చు బాలెలరాలు మా భరతమాత" అంటూ దేశానికీ, పౌరులకీ, నదులకీ మధ్య నున్న ఆత్మీయ మాతృసంబంధాన్ని అక్షరాల్లో ఆవిష్కరిస్తాడు.

ఒక చిన్ని పిచ్చుక గూటిని చూచి, ఆ పక్షి నైపుణ్యానికి వలించిపోయి "అంశుమన సీకు సీదగు నందగడు / గృహవి నిర్మాణమున నిన్ను గెయిచువాడు / వైభవంబున బోలు దేవతల వేడు / లేడు రాగిటిగా మొనగాడివోయి" అంటాడు. అలాగే "సారీడు" ఖండికలో కూడా ఇటువంటి అనుభూతికే లోనయి "సీరో నూలు కయారు జేయు మరగానీ, ప్రత్తి రాట్నంబు గా / నీ, కేడు .... యే రీలన్ చిచ్చి, తవీ జియగూను లీ పట్టు పట్టంబు!" అంటూ సారీడు అల్లిన గూటిని చూసి ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటిస్తాడు. నెడలి అందాల్ని చూసి "తంపై గల్గితురాయి, కంఠమున నిద్దరత్తు గొమ్మొల్క ప / పుల హారంబు ధరించి కడుక విలాసం బొచ్చు వాలంటి తె / పుల నానందము...." అని "నెడలి నెలక" ఖండికలో అనలోని సౌందర్యారాధనా భావాన్ని ప్రదర్శిస్తాడు. ఎగిరే తుమ్మెదను పట్టుకొని "మొన్న పివాహమాడితిని, ముద్దుల పడంతుల దెల్లియైన యం / చన్నవ పల్లికా మధువనంబుల బొచ్చతి, వెంకకాలమి / .... ఇంకనైన రా / కున్న జగంబు మెచ్చదని దలపోయి పడేల పట్టదా!" అని తుమ్మెదను ప్రశ్నిస్తాడు. నిద్రా కి ఇక్కడ కన్నెద అనేది పురుషునికి ప్రతీక (Symbol)గా వాడుక పడి దిగ్గి ఒకటిగా ఉన్న భార్యను మరచిబయట అలాగే జూలాయి పట్టలనుద్దేశిస్తూ ఈ ఖండిక రాసినట్లు అని విస్తుంది.

ఏ మాత్రం కావ్యలక్షణాలు లేని అతిసామాన్యమైన వస్తువుని తీసుకుని కావ్యరచన చేసి మెప్పించిన ఘనత జాషువాకే దక్కుతుంది. జాషువా వస్తువుని కవిత్వంగా మలిచే తీరు సున్నితంగానూ, మధురంగానూ ఉండి తేలికైన పదాలతో సాఫీగా సాగిపోతుంది.

జాషువా ఖండిక లన్నింటిలోకెల్లా అత్యంత ప్రసిద్ధమైన సామాన్య జనుల నాలుకలపై నానేపద్యాల్లో "శ్మశానవాటిక" ప్రధానమైన ఖండిక. ఒక శ్మశానాన్ని కవిత్వీకరించి, పాఠకుల చేత కన్నీళ్లు పెట్టించిన కవి పండితుడు జాషువా. "ఎన్నోఎండ్లు గతించిపోయినవి గానీ, యీ శ్మశాన స్థలిన్ / గన్నుర్ మోడ్చిన మండభాగ్యుడొకడై న్ లేచిరా, దక్కటా!" అందంకీ మరణం తప్పదు. మరణించిన వారంతా శ్మశానానికే చేరతారు. కానీ ఒక్కడూ తిరిగి లేచిరాడు. అయ్యో! ఒక తాత్త్విక చింతనకు లోనై దుఃఖిస్తాడు "ఎన్నాళ్ళి చలనంబు లేని శయనంబు!" "గుండె యుల్లుమనుచున్నంగాని యిక్కటియం / దాకల్లాడిన జాడలే; దివట సౌఖ్యంబెంబ్ర క్షీడించునో!" అంటూ శ్మశానం లోనే ప్రపంచాన్ని దర్శించ ఇక్కడ పేరుచుపోయిన స్వబ్ధతనూ, జడత్వాన్నీ చూసి వాపోతాడు. "ఇచ్చోటనే సక్రమిండుని కమ్మని / చలము నిప్పులలోన గలిగిపోయె! .... యిచ్చోటనే లేత యల్లారి నల్లపూ / సల సౌరు గంగలో గలసిపోయె...." ఒక కవి కాటికి చేరితే అతని కలం నిప్పులలో కరిగిపోయి కవిత్వ ప్రపంచానికి లోటు ఏర్పడు తుందనీ చిర్రకారుడు మరణిస్తే కుంచెలు మూగబోతాయనీ కవి దుఃఖిస్తాడు. చివర దుఃఖాన్ని పాఠకుడికి పంచుతాడు. ఇంకా కాళ్ళకాటైనా ఆరని లేత యల్లారి నల్లపూసల చోలివాడిపోయి గంగలో కలిసిపోయిందని ఆవేదన చెందుతాడు, 'లేత ఇల్లాల' అనే పదంతో కాళ్ళపారాణి ఆరని పెళ్ళికూతురి రూపాన్ని కళ్ళ ముందుకు తెచ్చి, వెంటనే 'నల్లపూసల శోభవాడిపోయిందని' అమె పై ధవళపు రూపాన్ని చెప్పి గుండెల్ని పిండుతాడు 'ఇది మరణదూర తీక్షణమౌ దృష్టులయ / నవని బాలించు భస్మ పింహాసనంబు', అని ప్రపంచంలోని అన్ని విషయాలలోకే అతి శక్తివంతమైన స్థానంగా (Suprem Power) శ్మశానాన్ని పరిగణిస్తాడు.

జాషువా అక్షరాల్లో అర్థగ్రాత తొంగి చూస్తుంది. ఆవేదన దాగి ఉంటుంది. కన్నీళ్లను అక్షరాలతో కొలవగలవాడు జాషువా అందుకే ఆయన కవిత్వంలో జీవితం కనబడుతుంది. వాస్తవం కనబడుతుంది.

పురాణ ప్రతీకలను కావ్యవస్తువుగా స్వీకరించి జాషువా తనదైన శైలిలో అసిన ఖండికలు కూడా మొదటి ఖండ కావ్యంలో చోటు చేసుకున్నాయి. శల్యసారధ్యము, భారత వీరుడు, భీష్ముడు, రాజరాజు, పశ్చాత్తాపము లాంటి ఖండికలే ఇందుకు ఉదాహరణ. కురుక్షేత్ర యుద్ధంలో ఓర్పుని నిర్వీర్యం చేయడానికి ప్రయత్నించిన రథసాంబి అయిన శల్యుడు ఈ ఖండికలో ప్రధాన పాత్రవాడు (Protagonist) “వ్యయమై పోయిన యమ్ములన్మరల గూర్చన్ దక్షమై యున్నయ / క్షయ తూణీరము విచ్చి పార్థుడు శరాసారంబు గుప్పించినన్ / జయమా రేపుదెరుంగు; గుట్టములపై నాపై భవత్సేనపై / దయ జూపించుట కూపిరాడగలదా : దౌర్భాగ్య దానుప్పుడా.” ఈ ఖండికలో అన్ని విధాలుగా విధి ఎదురు తిరిగి ఆనేక అపజయ సూచనలు అడ్డుకొని ఉన్న కర్ణుని పాత్రలో లీలామాత్రంగా మనకు కవిగా ఎదిగే ప్రయత్నం చేస్తున్న జాషువా తొలినాటి జీవితం కనిపిస్తుంది. జాషువా తన కవిత్వ వస్తువుతో ఆత్మీయ స్నేహితునిలా మాట్లాడడం దాదాపుగా ఆయన కవిత లన్నింటిలోను కనిపించే సాధారణ లక్షణం. “పృథ్వీరుడ : నీ వయస్సెంత చెప్పుమ : / లండ్రి మరణించియే మూడు తరములయ్యె / నార : భారత యుద్ధ మధ్యంబు నందు / పడుచు పార్థుని తల్లడపడినావు” అని కురువృద్ధుడైన భీష్మచార్యుణ్ణి ‘నీ వయస్సెంతో చెప్పు’మంటూ విలదీస్తాడు.

చారిత్రక విషయాలను కవిత్వంగా మలిచిన తీరును మనం గమనించినట్లయితే జాషువాలోని సునిశిత పరిశీలనాశక్తి, వస్తువుని ఎన్నుకొనే విధానం మనకు అవగతమవుతుంది. ఆంధ్ర భోజుడు, రత్నచ్యుతి, యుగంధరమంత్రి, జేబున్నిసా మొదలైన ఖండికల్లో అనేక చారిత్రక విషయాలు కవిత్వరూపంలో

దర్శనమిస్తాయి. పోటరి కృష్ణయ్య నృపుండు ‘అన్నపద్యంలో’ “నేడు కనుంగవ చెమ్మగిల్లవ్యా / మాటము గూడు ‘చైనపురా; యతడెక్కిన సింహ పీఠికన్” అంటూ అంతవైభవోపేతుడైన వీరుని సింహాసనానికి ఈ రోజున భరద్వాజ పక్షులు గూళ్లు కట్టాయని, అంతరించి పోయిన తెలుగు వీరుల గొప్పదనాన్ని తల్చుకుని కళ్లు చెమ్మగిల్లుతాయంటాడు. అలాగే ‘జేబున్నిసా’ ఖండికలో మొఘల్ చక్రవర్తుల గొప్పతనాన్ని ఒకవైపు ప్రశంసిస్తూ మరోవైపు జేబున్నిసాలేని లోటును వర్ణిస్తాడు. “ధిల్లినవాబుల మల్లెతోటల వంక / పరికింపదీంక నీ వలపు జిలక / ఔరంగ జేబుని యపరంజి గిన్నెలో / భుజియింప దీంక నీ ముట్టలాడి / పాదుషా నగరిలో బట్ట పాన్పులమీద / దవళింప దీంక నీ పాదపాపి”. ఈ ఖండిక మొత్తం మీద మనకు అంత రించి పోయిన మొఘల్ రాజ్య, సంస్కృతులు దర్శనమిస్తాయి.

తనకు పూర్వం ఉన్న కవుల్ని ప్రశంసింపడంలో కవిగా జాషువా ముక్క గొప్పదనం మనకు మరింతవిశాలమై కనిపిస్తుంది తెలుగుకల్లి, ఆంధ్రభోజుడు, గుంటూరు సీమ, శబ్ద శాసనుడు మొదలైన ఖండికల్లో జాషువా తన ముందు తరాల కవులను, వారి కవిత్వాన్ని, వారి జీవితాలను ఆదర్శప్రాయంగా రచించిన తీరు కనిపిస్తుంది ‘తెలుగుకల్లి’ ఖండికలో “అలసాని కులజుడాయెల మంచముల నుండి / పసిడి లేఖని బూని వ్రాయునాడు / ..... శ్రీనాథ కవి పాండితీనైపుణ్యము మీర / డిండిమ భట్టువోడించునాడు” అంటూ అల్లసాని పెద్దన ఊయెల మంచంలో కూర్చుని బంగారు లేఖతో కావ్యాలు రాసినపుడు, పోతన ఇంటిలో సరస్వతీదేవి వంట చేసిన రోజు శ్రీనాథుడు తన పాండితీ నైపుణ్యంతో డిండిమ భట్టును ఓడించినాడు నేను లేఖపోతినే అని బాధపడుతూ” కనుల జూచెడు భాగ్యంబు గలిగియున్న / నేడు నా కవిత్వంబు రాణించి యుండు” అని తను ఆరాట లేనందుకు “ననుగన్న తెలుగు కల్లి నాన్నేల మరిచి పోయితి”వని వ్యాకులపడతాడు. అదే విధంగా ‘శబ్దశాసనుడు’ ఖండికలో పూర్వ కవుల వల్ల తెలుగువారి చరిత్రకు, తెలుగు భాషకు, తెలుగు జాతికి వచ్చిన గొప్పదనాన్ని వర్ణిస్తాడు.

జాషువా తీసుకునే ప్రతి వస్తువు వైవిధ్యభరితంగా వుండి, చదువరుల హృదయార్థానికి దూసుకు పోయేవిధంగా ఉంటుంది, బుద్ధమహిమ. క్రీస్తు ఖండికల్లో జాషువా వీరిద్దరిలోని సహన గుడాన్ని పర్జిస్తూ వారు వడిచిన నేలంతా పవిత్రమై శాంతి వెల్లివిరుస్తుందంటాడు. 'బుద్ధమహిమ' ఖండికలో 'కలుకు కసాయివాని చిరుకత్తియు నెత్తురు సూడలేదు నీ/చరణ రజంబు సోకిన రసాళల సీమలలోన....." అని బుద్ధుని ఆహింసా సిద్ధాంత ప్రభావం ప్రజలను ఎంతగా ప్రభావితం చేసిందో చెబుతాడు.

ఇంకా జాషువాలోని కవిని దర్శించడానికి శిశువు, శిల్పి లాంటి ఖండికలు ఈ ఖండకావ్యంలో మనకు కనిపిస్తాయి. ఇంటి చక్కటి శైలితో, రసదైన ప్రత్యేక భాషతో, వస్తువుతో రెండుగు కవితా ప్రపంచంలో ఒక స్థానాన్ని నిలుపుకున్న జాషువా జీవితంలో అనేక అటుపోట్లకు గురయ్యాడు, అవమానాలు పొందాడు, అవేదన చెందాడు.

నా కవితాచదువ వడనంబు నెగాదిగజాచి రూపరే
భా కమనీయ వై ఓరులుగాంచి 'శిశి'యన్నవాడె 'మీ
దేకుల' మన్న ప్రశ్నవెలయించి, చివరైన రేచిపోవుచో
దాకునగుమ్మినట్లగును పార్థివ చంద్ర; వచింప సిగ్గుగున్.

దుఃఖానికీ, ఆనందానికీ కవిత్వాన్నే పరమ దౌషధంగా ఎంచుకుని సాహితీ ఆకాశంలో ధృవ నక్షత్రమయ్యాడు. ఆయన హుటాల్లోనే చెప్పాలంటే 'కవి మరణించే నొక తార నగనమెక్కె'.

—యమ్. డి. భాజా. ఎం.ఎ.,

తెలుగు యూనివర్సిటీ

బొమ్మారు-533124

రాజమండ్రి.

అదర్భవంతం జాషువా కవిత్వం

—కె. ఎరికినెట్టి

పేదరికంలో పుట్టి అంటరానివాడుగా సంఘం చేత వెలి పేయబడి దుర్బరమైన పేదనతో, అనంతమైన కారుణ్యంతో హృదయాన్ని నింపుకుని, సమాజం మీద నితమైన విమర్శలు కురిపిస్తూ కవితనల్లిన సవయుగ కవి చక్రవర్తి జాషువ.

జాషువా పుట్టి పెరిగిన రోజుల్లో అస్పృశ్యత వికటతాండవం చేస్తోంది. ఈ సమాజ దురాచారం చిన్నారి జాషువా గుండెల్లో నాటుకుపోయింది తన జీవితంలో ఎదుర్కొన్న అనేక సంఘటనలు అతని హృదయాన్ని ప్రశ్నించాయి. హిందూ పాఠశాలలో హరిజనుల్ని ఒంటరిగా కూర్చోబెట్టడం, టికెట్ కొని నాటక ప్రదర్శనలో ప్రవేశించినా చిత్తకబాది బయటకు నెట్టడం లాంటి సంఘటనలు మొదట అర్థం కాకపోయినా, కాలక్రమేణా అర్థమవసాగాయి. అప్పుడు జాషువా ఈ సమాజమంతా ఒక కుట్రగా కనిపించింది, ఏ దేవుడు కులాల్ని, మతాల్ని అడ్డుకోడలుగా కల్పించాడు కులమత భేదాలు మాసిపోవా? అనే వ్యధల్ని, బాధల్ని కవితగా మలచి, మహాకవియై, గొప్ప సంఘ సంస్కర్తయ్యాడు.

ఈయన విరంతరం ఎన్నో సమస్యల్లో సతమతమౌతున్నా ఉపాశ్చయుడుగా, టూరింగ్ సినిమాల్లో కథావాచకుడుగా, నాటక మండలిలో నాటక రచయితగా, యుద్ధ ప్రచారకాఖ్యో అధీనర్థిగా యిలా ఎన్నో ఉద్యోగాలు చేసి కృతార్థుడయ్యాడు.

జాషువా ఆగర్భ దర్శిండుడు. పండగనాడు కూడా కొత్తదనం తన యింట్లో కనబడేవికాదు. సమాజం అతన్ని ప్రోత్సహించక పోయినా అతడు విస్ఫుహ చెందలేదు. బుద్ధుని నుండి పద్మం వికసించినట్లు ఆగర్భ దారద్రం నుండి ఉద్యవించిన ఉత్తమ కవి జాషువా.

ఈ విధంగా అన్యైత్యత, దారిద్ర్యం రెండూ జాషువా కవితా వస్తువులయ్యాయి. “నాకు జీవితం ఎన్నో పాఠాలు నేర్పింది. నాకు ఇద్దరు గురువులు ఒకటి దారిద్ర్యం; రెండోది కులమతభేదాలు మొదటిది నాలో సహనాన్ని పెంచితే, రెండోది ఎదిరించే శక్తిని పెంచిందే కాని జానిసగా మార్చలేదు వీటిపై కత్తి కట్టాను. నాకత్తి కవిత, నాకత్తికి సమాజంపై ద్వేషం లేదు. దాని విధానాలపైనే ద్వేషం” అని చెప్పారు.

మొదట్లో యితన్ని కవిగా గుర్తించడానికి కులమే అడ్డు తగిలింది. అప్పట్లో ఆమకవిత్వం చెప్పటం, జంట కవిత్వం, అవధానం చేయడం, ఎక్కువగా ఉండేది. తన సహాధ్యాయి అయిన శ్రీదీపాల పిచ్చయ్యసాస్త్రితో కలిసి పద్యాలు అల్లడం ప్రారంభించాడు. దళితుడు పద్యాలు రాయడమే? అని కొందరు నిందించారు. జాషువా హనుమశ్శాస్త్రిగారిచిద్ద సంస్కృత— తెలుగు కావ్యాలు అధ్యయనంచేసి మృదుమధురంగా పద్యాలు రాయడం మొదలెట్టాడు.

జాషువా పద్య రచనకు, పలుకు పసందుకు ముగ్ధులుకాని వారుండరు. ఒకానొక సమయంలో జాషువా రైల్వే ప్రయాణం చేస్తూండగా అతనికళాపాటాన్ని ప్రకంపించినవారే కులముడిగి అటనుండి చివరైన లేచిపోయారట. హృదయ గాయమైన ఆ సంఘటన వెంకటగిరి రాజావారి సమక్షంలో

“నా కవితా వధూటి వదనంబు నెగిరిగ జూచిరూపురే
భాకమనీయ వైకరులు గాంచి భీభీతయిన్నవాడె మీ
దే కులమన్న ప్రశ్న వెలయించి చివరైన లేచిపోవుచో
బాకున గ్రుమ్మినట్ల గును పార్థివచంద్ర : వచింప సిగ్గున”
అని వాపోతాడు.

పంచమ కులంలో పుట్టినా పరమాద్భుతంగా రాస్తున్న కవి అని, పంచమ స్వరాల్లో పాడుకున్న ‘కవికోకిల’ని పండితులు ప్రకంపిస్తే పాపం చాలా బాధపడేవాడట. తెలివికి కలిమి లేములతో పనిలేదని, ప్రతిభను కులమతాల తక్కువలో తూచ రాదని విశ్వసించి తన జీవితమంతా అవిశ్వాసాన్నే కవిత్వంగా

విశ్వసించిన జాషువాలోని ప్రతిఘటన దృక్పథాన్ని అవిష్కరించడానికి

“గవ్వకు సాటిరాని పలుగాకులమూక లమాయచేత న
న్నెవ్విధి దూరినన్ ననువరించిన కారద లేచిపోవునే?”—

అని అంటూ, తను ఇటువంటి జీవితానుభవాల్ని, పరిభవాల్ని చవి చూసినందువల్లనే అతడు తన కృతుల్లో “విద్యాకళంకంబు వెదకజాలనివాడు జాతిలేదని నోరు చప్పరించు” అని విమర్శించడం జరిగింది.

జాషువా సుమారు 7 ఖండకావ్యాలు రచించారు. ఖండ కావ్య రచనకు మార్గదర్శకులు శ్రీరాయప్రోలు వారై నప్పటికీ. ఈ ప్రక్రియకు ఒక రూపం తెచ్చించిది జాషువాయే. సారీడు, గిజిగాడు, పశ్చాత్తాపం, శిల్పి, శ్మశానవాటి జేబున్నీసా మొదలగు కవితలు ఆరోజుల్లోనేకాదు నేటికీ చాలా ప్రచారంలోనే ఉన్నాయి. స్వప్న కథ, కాందీశీకుడు, ముంటాజుమహల్, బాపూజీ, ముసాఫరులు, గద్దీలం, పిరదోసి, కొత్తలోకం క్రీస్తు చరిత్ర, రాష్ట్ర పూజ మొ॥ యాయన కావ్యాలు, క్రీస్తు చరిత్రకు కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డుకూడా లభించింది.

ఈయన రచనల్లో దేశభక్తి, ఆంధ్రాభిమానం, పురాతన వైభవ ప్రశస్తి, ప్రకృతి సౌందర్య వర్ణన, సంఘమరాచార విమర్శ మొదలగునవి ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తాయి. తెలుగు జాతీయాలు, నుడివారాలు ఇతర భాషాపదాలు చాలాగమ్మత్తుగా వాడబడ్డాయి.

జాషువా తనకు కుల మత భేదాలు లేవని, తాను విశ్వ నరుడనని ప్రకటించుకున్నాడు అని చెప్పుటకు

“కులమతాలు గీచుకొన్న గీతలజొచ్చి
పంజరాన గట్టువడమ నేను
నిఖిల లోక మెట్లు నిర్ణయించిన నాకు
తిరుగులేదు విశ్వ నరుడ నేను”

అని కులమతాలను నిరసించాడు. పంచమురై న మాలమాదిగల్లో క్రీష్టియన్ మతం కూడా ఐకమత్యంగా లేకపోవడంతో ఇరు తెగలవారూ న్యూనతాధిక్యాలకై పెనగులాడుకోవడాన్నిచూచిన జాషువా ఊరులేదు.

“చందాలత్వం బొక దెన

గుండెలు తినివేయుచుండ గొప్పల కొరకై

యొందొరులు కలహించుచు

మందెదరా నేడు దైవమొక్కండనుచున్” —

అని విచారించాడు.

ఇతని విమర్శలు నచ్చక క్రైస్తవ మతాధికారులు జాషువాను మతం నుండి వెలిపేశారు. అయినా క్రీస్తును ఆరాధించడం మానలేదు. స్వమానవలను బోధిస్తూ మీరు చేస్తున్న దేమిటని మతాధికారులను విలదీశాడు. జాషువా చేసిన తిరుగుబాటు అహింసాత్మకమైనది. ఇదే విషయాన్ని జాషువా కొత్త లోకంలో

“నాకవచంబహింస, సహనంబు మహాయుధ మెక్కిరింత ధర్మైక నిరూఢి, సత్యమునియంత, యనంత జగత్తు మొత్తమైనా కెదురైన గెల్వగల నాటము బాంబుల గుండెకాయలో బాకును లోకమోహన సజ్జత సన్నునికిం గుమారుడన్” — అని గాంధీ మార్గాన్ని ఆశ్రయించాడు.

కవివాక్కు డి. ప్రజానీకానికి ఆశాకిరణం కావాలని. సమాజంలోని మెట్టపల్లాలను నయం చేయాలనే ఆశయాల కనుగుణంగా తన రచనలు సాగించాడు.

ఈయనకు లభించినన్ని బిరుదులు, సన్మానాలు మరే కవికీ లభించి పుండవనడంలో అతిశయోక్తి కాదు. జాషువాకు ఆత్యంత రృప్తి నిచ్చిన సన్మానం చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు చేసిన గండపెండేర సత్కారం.

“చెళ్ళపిళ్ళ సత్కవీశుడు. ప్రసిద్ధుడు. వీరశతావధాని. యాంధ్రుల కుభరక్త నాళముల రూపము నెత్తిన ద్రాహ్మణుండు నా పలుకులరాణి పాదమును బంగారు గగ్గెరతో నలంకృతుల్ సలిపె. వీరేమి కావలె ప్రశస్తి కవికి కళావభూతికిన్”

ఉత్తమకావ్యాలను చిర్రుగీద్రాహ్మణులు తనను ‘పండమున్ని’ అని హీనంగా చూస్తుంటే, వెంకటశాస్త్రిగారి వంటి వ్యక్తి.

తనకుగాక తన కవిత్వాన్ని మెచ్చి సత్కారం చేయడం ఆయనకు విజంగా గర్వకారణం మయింది. ఆ సందర్భంలోనే “కవి దిగ్గజాన్ని గంధగజం” పై ఊరేగించడం జరిగింది.

ఈయన గొప్పతనాన్ని గుర్తించి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం 1964 లో కాసన మండలి సభ్యునిగా నియమించింది.

ఆత్యంత పేద కుటుంబంలో పుట్టి తన ప్రతిభవల్ల మహా కవి అయినా తన జన్మస్థలమైన వినుకొండను

“నను గాంచి పెంచి నాలో

గొనబుంగవనమును పాడుకొల్పిన తల్లీ ;

నను మరచిన విను మరువను

వినుకొండా నీకు నా పవిత్ర ప్రణతుల్”

అని నమస్కరిస్తాడు. ఇదే విషయాన్ని శ్రీ హేమలతా రవణం గారు “ఏ స్వగ్రామంలో తనకు కులం కొరతంగా అవమానాలు జరిగాయో, ఏ జన్మభూమిలో తనలో పెరుగుతున్న సాహితీ లతకు నీళ్ళు కరువై నవో, ఆ జన్మభూమిపై ఆయనకు కక్ష లేదు సరికదా దాపిపై అమిత్తన అభిమానము తరగని గౌరవం పున్నాయంటారు. అందుకు ఉదాహరణే పైపద్యం.

నేటి యువతరం ఈమహానీయుని జీవితం అవర్ణనంరంగా చేసుకొని ఉత్తమ సంస్కారవంతులు కావాలని ఆశ్చర్యమెలవ

తె. ఎరికినెట్టి, ఎం. ఎ మొదటి సం॥

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.

రాజమండ్రి ప్రాంగణం.

బొమ్మూరు-531124.

ఉత్తమ సాహిత్యం కోసం

సమాలోచన

చదవండి! చదివించండి!

పరిచయ పారిజాతం :

“ సాంఘిక నవలా సామాజ్య ”
శ్రీమతి ద్వివేదుల విశాలాక్షి

శ్రీమతి డా॥ యు. సంజీవి, ఎం.ఎస్.సి., ఏహెచ్.డి.

శ్రీమతి ద్వివేదుల విశాలాక్షిగారు విజయనగరంలో 15-8-1926 వ తేదీన జన్మించారు. చాలాకాలం “భీమిలి” (విశాఖజిల్లా)లో వుండి, ఇప్పుడు విశాఖపట్నం - లాసన్స్ బే కాలనీలో స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకున్నారు.

విజయనగరం - మహారాజ కళాశాల పూర్వ విద్యార్థి. మరియు ఆర్థికశాస్త్ర అధ్యాపకులు అయిన డా॥ డి. ఎన్. రావు గారి సతీమణి - శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు. దేశంలోని ఎందరో ఐ.ఏ.ఎస్, ఆఫీసర్లు, ఉన్నత పదవుల్లోని విద్యావేత్తలు డా. రావు గారి శిష్యులేనవి సగర్వంగా చెప్పవచ్చు.

శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు వైకుంఠపాళి, మారిన విలుగలు, వారధి, గ్రహణం విడిచింది. హరిపిల్లు, గోమతి, రేపటి వెలుగు, ఎక్కవలసిన రైలు, కొవ్వొత్తి, జారుడు మెట్లు మున్నగు 11 నవలలు; ఆమె కోరిక, భావబంధం అనే 2 కథా సంపుటలు; మలేషియా నాడు, నేడు, అనే వ్యాస సంపుటి; 200 పైగా తెలుగు పుస్తక సమీక్షలు, ఎన్నో రేడియో నాటి కలు వెలువరించారు. శ్రీమతి విశాలాక్షిగారి చాలా నవలలు, కథలు కన్నడం హిందీ మరియు ఇతర భారతీయ భాషల్లోకి అనువదించబడ్డాయి. “వారధి” నవలను డి నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్ ఆఫ్ న్యూ ఢిల్లీ వారు అన్ని భారతీయ భాషల్లోకి అనువదించటానికి ఎంపిక చేశారు. శ్రీమతి విశాలాక్షిగారికి 1986లో “గృహలక్ష్మి” స్వర్ణకంకణ ప్రదానం జరిగింది. 1982 లో ఆం.ప్ర. సాహిత్య అకాడమీ అవార్డుతోపాటు, హైదరాబాద్ కు చెందిన “అభినందన”, “రసమయి” మున్నగు సాంస్కృతిక సంస్థల పురస్కారాలు లభించాయి. కాశ్మీరు నుండి కన్యా

కుమారి వరకు గల భారతదేశంలోని ప్రాంతాలన్నింటిని నందర్పించి విశేషానుభవం గడించి తమ రచనల్లో పొందు పరచటం శ్రీమతి విశాలాక్షిగారి ప్రత్యేకతగా పేర్కొన వచ్చు. సుమారు 3 సం॥పాటు విదేశాల్లో వివసించారు, వీరి “వారధి” నవల “రెండు కుటుంబాల కథ” అనే పేరుతో చలన చిత్రంగా రూపొందించబడింది. “వస్తాదే మా బావ” అనే తెలుగు చలన చిత్రానికి సంభాషణలు చేకూర్చిన “విదుషీ మణి”గా శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు అందరికీ సుపరిచితులు. మద్రాసులోని “Reginal Films Awards Committee” చైర్మన్ గా కొంతకాలం పేవలందించారు. సాంఘిక సేవా దృఢభం కలిగిన శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు “భీమిలి” లో నిన్ను మొన్నటివరకు మహిళల సౌకర్యార్థం “శ్రీనాథ్ స్మారక ఉచిత పఠన మందిరాన్ని” అన్ని సౌకర్యాలతో విర్వహించారు ప్రస్తుతం ఆ గ్రంథాలయమంతా ప్రముఖ పారిశ్రామిక వేత్త సాంస్కృతి పరిపోషకులు అయిన “రాజ్యలక్ష్మి ఫౌండేషన్” అధినేత శ్రీ పి. వి. రమణయ్యరాజుగారి ఆధీనంలో వున్నట్లు శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు తెలియజేసారు.

1958 నుండి రచనా వ్యాసాంగాన్ని ప్రారంభించిన శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు మొదట కథానికల్పి రచించారు. తమ దంటూ ఒక నూతన ఒరవడిని సృష్టించి, తద్వారా తర్వాత రచయితలకు మార్గదర్శకులయ్యారు.

శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు తమ నవలల్లో ఇతివృత్త వైవిధ్యాన్ని పాటించటానికి చాలా జాగ్రత్తలు తీసుకున్నారు.

మధ్య రరగతి జీవిత గమనాన్ని, మధ్య తరగతి ప్రీతి సమస్యల్ని చిత్రీకరించడమే వీరి ధ్యేయం. తెలుగు సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే వాస్తవికమైన పాత్రల్ని చిత్రించడం, సహజ సుందరమైన భాషను ఎన్నుకొని, సరళము, ధారాళమూ అయిన రచన చేయటం శ్రీమతి విశాలాక్షిగారి కైరీ విశేషంగా భావించవచ్చు. సంఘ దురాచారాల్ని ఖండించటంలో శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు ఏ మాత్రం జంకక, ధైర్యాన్ని ప్రకటించారు. శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు “మానవతా” విలువలకు ఎక్కువ

ప్రపాదాన్యమిచ్చి రచనలు చేసారు. మారుతున్న కాలాన్ని అమ సరించి మనుషులకూడా మారాలన్నది వీరి వాదం. కథావేదం ఉద్యోగం చేస్తున్న ప్రీతి నంపుంలో ఎదుర్కొనే ఎన్నో సమస్యల్ని ఆచేదనా భరితంగా వర్ణించి. సానుభూతితో వాటి పరిష్కార మార్గాలు సూచించటం శ్రీమతి విశాలాక్షిగారి విలక్షణమైన “వ్యక్తిత్వాన్ని” వెల్లడి చేస్తున్నాయి.

“గ్రహణం ఏడిచింది” నవల్లో వితంతు పునర్వివాహాన్ని సవర్ణించారు.

“పైకుంతపాళి” నవల్లో ఆదర్శ దాంపత్య ధర్మాన్ని వివరించారు.

“గోమతీ” నవల్లో ప్రీతి నత్రవర్తన ఎంతో వాంఛనీయమని వెల్లడించారు.

“హరివిల్లు” నవల్లో ప్రేమకు వయస్సు తేడాలు ఆర్థిక రావణీ ఆనుబంధాలు పెంచుకోవాలిగానీ, తెంచుకోకూడదనీ సందేశమిచ్చారు.

“ఎక్కవలసిన రైలు” మధ్యతరగతి కుటుంబ చిత్రణ.

“నీలకంఠ” నవల్లో నర్తకి పరులకోసం బ్రతుకుతూ, చర్మం దుప్పిలుతుంటూ రోజుతూ, కొద్వాత్తిగా వెలిగి ఆరిపోయే ప్రీతి - “కొద్వాత్తి” నవల.

“రే.టి వెలుగు”లో మధ్యతరగతి ఆదపిల్లల వివాహ సమస్యను చిత్రించారు.

“కలకానిపి” లో ప్రవాసాంధ్రుల, మలేషియా వాసుల జీవన విధానం వర్ణించబడింది.

సామాన్య స్పృహతో ప్రీతి జనోపయోగకారిగా వుండే సాహిత్యాన్ని సృష్టించడంలోనూ, ఏకదగిని పాఠకులచేత చదివించే గుణంగల నవలా రత్నాలను అందించడంలోనూ పేరెన్నికగన్న “నవలారత్నం” శ్రీమతి ద్వీవేదుల విశాలాక్షిగారు.

శ్రీమతి నూలకుంట మునిరత్నమ్మగారు, డా॥ పాపిరెడ్డి నరసింహారెడ్డిగారి పర్యవేక్షణలో శ్రీమతి ద్వీవేదుల విశాలాక్షి

నవలల సమాలోచన” అనే పరిశోధనా గ్రంథాన్ని శ్రీవేంకటేశ్వర విద్యాలయానికి (తిరుపతి) సమర్పించి 1987లో డాక్టరేట్ పట్టా పొందారు.

శరత్ ప్రేమచంద్, పెరల్ బిక్, విశ్వనాథ, కొడవటిగంటి మున్నగువారి ప్రభావం తమ రచనలపై వుందని శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు చెప్పారు.

ఇప్పుడు వస్తున్న చాలా రచనల్లో కృత్రిమ వాతావరణంలో నిండిన పినిమూల ప్రభావం కనిపిస్తుందనీ, దీనివల్ల రచనల్లో వాస్తవత లోపించి, పాఠకుల్లో “భ్రమ”ను కలిగిస్తుందనీ శ్రీమతి విశాలాక్షిగారి అభిప్రాయం.

కథాకథనం, భాష, పాత్రపోషణ, వేటి పాళ్ళలో అవి సరిగా వుంటేనే మంచి రచన పుట్టుకొస్తుందనీ, అదే పది కాలాలపాటు నిలుస్తుందనీ శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు అంటారు. రచన సమాజాన్ని ప్రభావితంచేసి, సన్మార్గంలో నడిపించేదిగా వుండాలనీ, అందుకు రచయిత(త్రు)లు అందరూ చిత్తశుద్ధితో కృషి చేయాలనీ శ్రీమతి విశాలాక్షిగారు హెచ్చు పలుకుతున్నారు.

విజయనగర సాహితీ మిత్ర సమాఖ్య “విజయభావన” తన దశమ వార్షికోత్సవ సందర్భంగా “యువ” ఉగాది(1-4-95 శనివారం) నాడు స్థానిక టి.టి.డి. కల్యాణమండపంలో జిల్లా సాంస్కృతిక వ్యవహార మండలి సహకారంతో జిల్లా కలెక్టర్ శ్రీ టి. విజయకుమార్ మరియు అయిన సతీషణి శ్రీమతి పుష్పా విజయకుమార్ గార్ల చేతుల మీదుగా శ్రీమతి ద్వీవేదుల విశాలాక్షిగారిని అశేష జనవాహిని సమక్షంలో విశేషంగా సన్మానించి, ఉగాది పురస్కారాన్ని ప్రధానం చేయటం అభిజ్ఞులైన ఆనందాన్ని కలిగించింది.

శ్రీమతి డా॥ యు. సంజీవి, ఎం.ఎస్.పి. పి హెచ్ డి.

ప్రిన్సిపాల్

మహారాజ మహిళా కళాశాల (కోట)

విజయనగరం - 531 002. ఆం.ప్ర.

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో జంట కవులు

—పులగం ఆజయ్, ఎం.ఏ., (ఎం. ఫిల్)

ఆంధ్ర కవితా కల్పవృక్షానికి ఉదయించిన ఒక విశిష్టమైన శాఖ జంట కవిత్వం. ఆంధ్ర సాహిత్యంలో అసన్య సామాన్యంగా వెలువడి సామాన్యుడి మండి ధీమాన్యుడి వరకు ఆనందాబ్ధిలో లలాడించెడి ఒక వినుత్న సాహితీ ప్రక్రియ జంట కవిత్వం. ద్వీపద వాఙ్మయంలో ప్రభవించి, పద్యసాంప్రదాయంలో వికసించి నవరకరామణీయకమై అలంకారాల కాలవలమై ఆంధ్ర కవితాలలామకు అలంకారమైంది జంట కవిత్వం.

జంట కవిత్వం చెప్పుడమంటే కవి యుగళం స్వయంగా కోరుకొని తమకు తాముగా తమ ఆలోచనలకు అద్భుతమైన కోవడం; కోరుకుని అధిక భారాన్ని వహించడానికి సంసిద్ధులై కవి శేఖరుద్దరూ ఆవిష్కరించునట్టి సాహితీ ప్రక్రియ జంట కవిత్వం.

జంట కవులు భిన్నమైన వ్యక్తిత్వం కలవారైనా, ఎవరికి వారు తమ రచనల్లో రామణీయకలను ప్రదర్శించినా జంటగా కావ్యాన్ని రచించినపుడు ఒకరిలో ఒకరు జీవించి ఏది ఎవరు రచించారో గుర్తింప వీలుకానంతగా భావసమైకాన్ని సాదించాలి. జంట కవుల్లో ఎవరే విషయాన్ని వచించినా దాన్ని ఆ జంట కవులు ప్రవచించినట్లుగానే భావించాలి.

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఎందరో జంటకవులున్నా, వారిలో ప్రముఖులైన జంటకవులను గూర్చి తెలుసుకుందాం. వీరిలో ప్రధానంగా కాచవిభుడు విఠలరాజులు, తిరుపతి వేంకటకవులు, వేంకటపార్వతీశ్వర కవులు, వేంకట రామకృష్ణ కవులు, కొప్పరపు సోదర కవులు, రాజశేఖర వేంకట శేష కవులు, శేషాద్రి రమణీకవులు, పింగళి, కాటూరి కవులు ప్రసిద్ధ జంటకవులు.

కాచవిఠల కవులు :

గోనకాచవిభుడు, గోనవిఠలరాజు 13,14 శతాబ్దాల మధ్య కాలంవారు. వీరిద్దరూ గోనబుద్ధ భూపతి కుమారులు, సుగుణ శేఖరులు. తండ్రి బుద్ధారెడ్డి, రంగనాథ రామాయణ ద్వీపద కావ్యంలోని పూర్వభాగాన్ని రాస్తే, వీరిద్దరూ ఉత్తరభాగాన్ని రచించారు. ఈ జంట కవులు ఆధ్యాత్మిక హృదయసౌందర్యం కలవారు. కనుక ఉత్తర రామాయణాన్ని 5,640 ద్వీపదలతో ఘనమైన పాకంలో, గాఢమైన శయ్యతో ఆంధ్రభాషలో వెలువరించినారు. వీరిద్దరూ తండ్రిలాగే విపుణ మానసులు, బహుపురాణాల నెరిగినవారు, బహు కళలను నేర్చినవారు, అనేక విచారలైన ఆధ్యాత్మిక కార్యనిర్వహణలందు శూరులు. అనేక దాన ధర్మాలు చేసిన త్యాగమూర్తులు, ఉదార గుణాధ్యులు.

నంది ఘంట కవులు :

నంది మల్లయ, ఘంట పింగయ 15,16 శతాబ్దాలకు చెందిన వారు వీరిద్దరికి మామా అల్లాళ్ళు సంబంధముంది. ఆధ్యాత్మిక పరిమళ భరితమైన “ప్రబోధ చంద్రోదయం”, “వరాహ పురాణం”లను రచించారు.

నందిమల్లయ కౌళిక గోత్రాలంకారుడు. పోవన్న, పింగమ్మల కుమారరత్నం. ఘంట పింగయ భారద్వాజ గోత్రరత్నం. అమ్మలమ్మ, నాగన్నల కూర్మి తనయుడు. ఇద్దరూ పరమేశ్వరా రాధనా తత్పరులు. పరమశాంత స్వరూపులు కనుకనే శాంత రసప్రధానాలైన ప్రబంధాల్ని విరికించారు.

ఘంట పింగయకు ‘మలయ మారుత కవి’ అని ప్రత్యేక బిరుదు కలదు. అనగా ఈతని కవిత శబ్ద సౌకుమార్యం, అర్థ సౌభాగ్యాలతో హృదయాహ్లాదాన్ని కలిగిస్తుందన్నమాట. తన కవితలో ‘మలయ మారుత పరిమళం గుఱింప చేయగల కవి ప్రకాండుడై యుండును. నంది ఘంట కవులకే “రాచమల్ల కవులని పేరు.

దేవులపల్లి సోదర కవులు :

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రి 1853-1900.

దేవులపల్లి తమ్మన శాస్త్రి 1858-1912.

వీరిద్దరూ దేవులపల్లి సోదరకవులుగా విఖ్యాతులు గోదావరి మండలంలోని చంద్రమపాలెం వీరివ్యక్తమం. వీరు తెలంగాణ వైదికశాఖీయులు, కౌండిన్య గోత్రులు. వెంకమాంబా, వేంకటకృష్ణశాస్త్రియ వీరి తల్లిదండ్రులు.

దేవులపల్లి సోదరకవులు విద్యార్థులు. వీరు చాలాకాలం పితాపురం గంగాధర రామరాయేంద్రుల వారి ఆస్థానకవులుగా వున్నారేకాదు 1882 వ సంవత్సరంలో సుబ్బరాయ శాస్త్రి “రావువంశము క్తావళి” అన్న కావ్యాన్ని రచించి పితాపురా ధీశ్వరులకు అంకితం చేశారు. వీరు తెలుగు కవిత్వపు మెలకువ అను రూపమంచి వేంకటరాయుడు, శిష్ట కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి, మాడభూషి వేంకటాచార్యుడు మున్నగు వారివద్ద నుండి గ్రహించి అవధాన విద్యావికారదులై నారు.

సుబ్బరాయశాస్త్రి “మహేంద్ర విజయము”, “మల్లాణ న్త వము”, “రామపంచాశ్చుర”; “రావువంశము క్తావళి” రాయగా తమ్మనశాస్త్రి “యతిరాజవిజయము”, “సతలేశ్వరశరకము”, “నయనోల్లాసము” మున్నగునవి రచించారు. తమ్మనశాస్త్రి గారినే వేంకటకృష్ణశాస్త్రిగారని పిలిచేవారు. వీరిద్దరూ, ఎవరికి వారే పడివిడిగా గ్రంథ రచన చేసినా అవధాన నిర్వహణంలో మాత్రం జంట రచనలుగా వ్యవహరించారు.

తిరుపతి వేంకట కవులు :

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి 1872—1920

చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి 1870—1950

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవి ద్వితీయ పమ్మేళనం ఆంధ్ర సాహితీలోకంలో ఒక అపూర్వ సన్నివేశం. ఆధునికాంధ్ర వాఙ్మయంలో ప్రసన్న మధురమైన పద్యరచనా శైలికి నాంది శ్లోకాన్నారపించి అవనినాథుల నుండి అతి సామాన్యుడి వరకు తమ అష్టావధాన, శతావధాన, ప్రసూన సౌరభాలచే పరవశింప

చేసి కవికుల గురువులై తిరుపతి వేంకట కవులు యుగకర్తలై నారు. వీరు అద్యతనాంధ్ర వాఙ్మయ విర్మాతలు. అనంత శిష్య, ప్రశిష్య కులకల్ప మహీరుహులు. నరస కవితా సామ్రాజ్య దురంధరులు.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి పట్నమ గోదావరి మండలంలోని ఎండగండిలో 28-3-1872న జన్మించారు. వీరి తల్లివండ్రులు శేషమ్మ, వేంకటావదాని వీరు వెలనాటి విప్రవర్యులు, హరిత సగోత్రదృవులు. చెళ్ళపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రి తూర్పుగోదావరి మండలంలోని కడియంలో 8-8-1870 న చంద్రమ్మ, కామయ్య దంపతులకు జన్మించారు.

వీరిద్దరి మొదటి రచనలు గీర్వాణంలోనే సాగినాయి. “దాతు-రత్నాకరం” మొదటిది. సంస్కృతంలోనే రాసిన రెండో రచన “శృంగారటకం” అను వీధినాటకం. అనంతరం ఆంధ్రంలో కావ్యరచనకు ఉపక్రమించి ఆంధ్ర భారతిని అలరించారు.

తిరుపతి వేంకట కవులు సంస్కృతం నుండి తెనుగున కనువదించిన గ్రంథాల్లో పరిమాణాన్నిబట్టి మొదట చెప్పదగింది “దేవీ భాగవతము”. కాళిదాసాది మహాకవులు రచించిన శృంగార రసాత్మకాలైన ఇరవై ఏడు శ్లోకాల్ని ఈజంటకవులు “రసికానందం” అనుపేర ఆంధ్రీకరించినారు పోలవరపు ప్రభువైన కృష్ణరావు బహద్దూరు వారి ప్రోత్సాహంతో రచించిన కావ్యం “బుద్ధ చరితము”, శుకరంభాసంవాదము” కూడా సంస్కృతం నుండి ఆంధ్రీకరింపబడిన కావ్యం.

ఇక స్వతంత్రకావ్యాల్లో ప్రధానమైంది “శ్రవణానందము” “పాణిగ్రహీత”, సాంఘిక ప్రబంధము. లక్ష్మీనాథపరిణయం శ్రీకృష్ణ పరిణయ గాథ. “ఏలామహాత్యం” రెండవశాసాల ప్రబంధం. నాటక రచనల్లో పాండవ నాటకాలు, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నం ముఖ్యమైనవి.

వేంకట పార్వతీశ్వరకవులు :

బాలాంత్రపు వేంకటరావు 1880—1972

ఓలేటి పార్వతీశము 1882—1955

వేంకట పార్వతిశ్వర కవులు తెలుగు కవిత్వా గగనంలో ప్రకాశించెడు చంద్రులవంటివారు. వీరి ప్రకాశం చేత తెలుగు కవిత్వం క్రొత్త హోయల్ని సంతరించుకుంది. బాలాంత్రపు వేంకటరావు 1880 వ సంవత్సరంలో వెంకమ్మ, అచ్యుత రామయ్య దంపతులకు జన్మించారు. వీరు తమ స్వగ్రామాల పేరుతో "ముల్లాము కొమరగిరి" కవులనిపూర్వ ప్రసిద్ధిచెందారు. 20 వ శతాబ్ది ప్రారంభంలో తమ మధుర ప్రసన్నమైన కవిత చేత అసంఖ్యాక నవలల చేత నాటకాలచేత వీరు సాహితీ లోకంలో విసూర్ణ చైతన్యాన్ని కలిగించారు.

వేంకట పార్వతిశ్వర కవులని కావ్యాల్లో అగ్రగణ్య 'ఏకాంత సేవ' తర్వాత 'హరావళి' 'కావ్యకుసుమావళి' రచించారు. వీరిద్దరు జంటగా ఏర్పడక ముందు బాలాంత్రపు వేంకట రావు "థనాథిరామ"యను నాటకాన్ని "సురస" అన్న నవలను వ్రాశారు. ఓలేటి "సువర్ణమాల", "తారాశశాంకము", అన్న నాటకాల్ని రాశారు. వంగ భాషలోని తీరు తీయలను వీరు ఆకళింపు చేసుకొని ఆసాహితీ మాధుర్యాన్ని నవలలరూపంలో తెలుగులోకి తీసుకువచ్చారు.

వీరు రచించిన నవలల్లో 'ఇందిర', 'అరణ్యక', 'ఉన్మాదిని' 'నీరద' 'నీలాంబరి' 'ప్రమదాచలము' 'శ్యామల' 'శకుంతల' 'చందమామ' 'లక్ష్మీరాపాయలు' 'మనోరమ' 'మాయావి' 'వంగ విజేత' ఇత్యాదిగా అనేక ప్రసిద్ధులైనాయి. 'చిత్ర కథా సుధాలహరి' 'శ్రీమద్రామాయణము' మున్నగునవి పద్య కృతులు. శివపురాణాన్ని, బ్రహ్మపురాణాల్ని వీరు గద్య కావ్యాలుగా వెలయించారు. వీరు "కవిరాజహంస", "కవికులాలంకార" విరుదుల్ని పొందారు.

వేంకట రామకృష్ణ కవులు :

ఓలేటి వేంకట రామశాస్త్రి 1883-1939
వేదుల రామకృష్ణ శాస్త్రి 1889-1918

వీరిద్దరూ మేనత్త మేనమామ బిడ్డలు. ఓలేటివారు 1883 వ సంవత్సరంలో తూర్పు గోదావరి జిల్లా పల్లెపాలెములో కామేశ్వర, నారాయణ శాస్త్రి దంపతులకు జన్మించారు. వేదులవారు 1889 వ సంవత్సరంలో పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా కాకరపల్లిలో మారమ్మ, రామచంద్ర శాస్త్రి దంపతులకు జన్మించారు. వీరిద్దరికి సాహిత్య గురువు వర్ణ నారాయణ శాస్త్రిగారు.

ఓలేటివారు తమ 12వ యేటనే రామాయణ సంగ్రహము, విష్ణుశ్వర చరిత్రలను రచించారు. నరకాసుర వ్యాయోగ మును ఆంధ్రీకరించారు. తమ 14 వ యేట శుద్ధాంధ్ర ప్రబంధ మైన "దమయంతి కళ్యాణము"ను రచించారు. అప్పటికి వేదుల రామకృష్ణ శాస్త్రి "వ్యాసాభ్యుదయము"ను పూర్తి చేశారు. అప్పుడే వీరిద్దరు సంప్రదించుకొని తమ గ్రంథాలకు ఉభయ కర్తృత్వం ఒకరినొకరు నిశ్చయించుకున్నారు. అప్పటినుండి వీరి పేర్లు కలసి వేంకట రామకృష్ణ కవులై నారు. వీరు సుమారుగా ముప్పై గ్రంథాల్ని రచించారు. సంస్కృతంలో శ్లేషయమక చక్రవర్తి వేంకటాద్వరి రచించిన "విశ్వ గుణాదర్శము"ను, క్షేమేంద్రుని "దౌచిత్య విచార చర్చ", 'కవి కంఠాధరణము', "సువృత్త తిలకము"లను అనువదించారు. వీరు తెనుగు చేసిన ప్రాచీన గ్రంథాల్లో మత్స్య పురాణము, పరమయోగి విలాసము, మైరావణ చరిత్రము, ఆధ్యాత్మ రామాయణము, ప్రబోధ చంద్రోదయము, పరాశర స్మృతి, చంపూ భారతము మున్నగునవి ముఖ్యగ్రంథాలు. 'పాణిగ్రహితి' 'కొరవ గోరవము', 'లవ' మున్నగు స్వతంత్ర గ్రంథాలు. 'ఇందిరాదేవి' 'శకుంతల' ముఖ్య మున్నగునవి నవలలు. కృష్ణదేవరాయలనుగూర్చి "కొండవీటి దండయాత్ర" అన్న కావ్యాన్ని రచించి చెన్నపురి విద్యత్పరమాణం వారిచే బంగారు పతకాన్ని బహుమతిగా పొందారు.

రామకృష్ణ కవులు :

అకొండి రామమూర్తి శాస్త్రి 18 - 20 శతాబ్దాలు
విశ్వంకుల కృష్ణమూర్తి 18 - 20 శతాబ్దాలు

రామకృష్ణ కవు లిద్దరూ మురమళ్ళ పోలవరపు వివాసస్థులు. 'రామమూర్తి శాస్త్రి ఆయుర్వేద విద్యా వైద్య విశారదుడు. కృష్ణమూర్తి గ్రామ కరణం. అకొండి రచించిన కావ్యం

“స్వప్నానసూయ”. “లబ్ధమాంబ”, రామస్వామి వీరి తల్లిదండ్రులు. అత్రేయ గోత్రోద్భవులు కృష్ణమూర్తి “కీచకవధ” నాటకాన్ని రచించారు. రచింపబడిన మహాలక్ష్మి. బాపిరాజుగారు. వీరిద్దరూ జంట కవులైంది కేవలం దేవీభాగవత రచన నందే వీరు జంటగా మరియొక కావ్యం రాయలేదు.

కొప్పరపు సోదర కవులు :

కొప్పరపు వేంకట సుబ్బారాయకవి 1885 - 1932

కొప్పరపు వేంకట రమణ కవి 1877 - 1942

ఆంధ్ర కవితా కళ్యాణికి ఒక విశిష్ట సౌందర్యాన్ని సమకూర్చినవారు కొప్పరపు సోదర కవులు. అష్టావధాన శతావధానాల్లోనూ, ఆరు కవితా పితృషులలోనూ అవక్రిపరాక్రమంగల కవితాశేఖరులు ఆరువేల యోగి విప్రవర్యులు. అపస్తంబ మూర్తులు కొండిన్యస గోత్రులు వీరి జన్మస్థలం గుంటూరు జిల్లా లోని కొప్పరము గ్రామము. సుబ్బమాంబ వేంకట రాయుడు దంపతులకు ప్రథమ పుత్రుడుగా వేంకట సుబ్బరాయ కవి జన్మించగా, ద్వితీయ పుత్రుడుగా వేంకట రమణ కవి 1887 సం॥౦౦లో జన్మించారు. వీరిద్దరూ మణికొండ ఆస్థానంలో రుద్రాచారి గోపాలరెడ్డిచే “చాలసరస్వతి” బిరుదును పొందారు. తర్వాత “అవధాని మంచిననులు”గా, అశుకవి శిష్యామణులుగా ప్రశంసింపబడ్డారు.

1913 నాటికి సోదర కవులు “కృష్ణకరుణా ప్రభావము”, “దైవ సంకల్పము” అను కావ్యాలు. “కుశలవ” అను నాటకాన్ని రచించారు. కానీ అవి అలభ్యం.

రాజశేఖర వేంకట కవులు :

దుర్భాక రాజశేఖర శతావధాని 1888 - 1957

గడియారం వేంకట శేష శాస్త్రి 1894 - 1980

రాజశేఖరం వేంకట శేష కవులు రాయలసీమలో వెలసిన రత్నయుగళం వీరు దేశభక్తితో జాతీయ నాయకులను కావ్య నాయకులను బృహత్తరమైన, రసవత్తరమైన ప్రబంధాల్ని రచించిన కవి దిగ్గజులు.

దుర్భాకవారు కడపజిల్లా జమ్మలమడుగులో 1888వ సం॥ శ్రవణంలో సుబ్బమాంబ, వేంకటరామయ్యగార్లకు జన్మించారు. గడియారంవారు కడపజిల్లా నెమళ్ళుడిన్నె గ్రామంలో 1894 సం॥౦౦లో జన్మించారు. వీరిద్దరూ కవులై 1920 నుంచి 1927 వరకూ రాయలసీమలోని అనేక ప్రదేశాల్లో అవధాన పథలు నిర్వహించారు. ఈ అవధాన జైత్రయాత్రలనే “అవధాన సార”మనే గ్రంథంగా వెలువరించారు. రాజశేఖరకవి రచించిన “ప్రబంధరాజం” “రాజా ప్రతాపసింహ చరిత్ర” ఇంకా “వీరమతి చరిత్ర”, “చండనృపాల చరిత్ర”, “సీతా కల్యాణము”, “సద్మావతీ విజయము”, “చిలయమాధుర్యము” అనే కావ్యాలనేకం రచించారు. వీరి అఖండ ప్రతిభా ప్రాభవాల్ని గాంచి ఆంధ్రావని వీరికి “కావ్య కళానిధి”, “మహాకవి చూడామణి”, “వీర కవితావతార”, “అక్షయ తిక్కన” “కవితా సరస్వతి” “వీరగాధా విధాత” ఇత్యాదిగా అనేక రకాలైన బిరుదుల్ని యిచ్చి సత్కరించింది. పొద్దుటూరు పౌరులు వీరికి బంగారు కిరీటాన్ని బహుకరించారు.

శేషాద్రి రమణ కవులు :

దూపాటి శేషాచార్యుడు 1890 - 1930

దూపాటి వేంకట రమణాచార్యులు 1893 - 1961

గుంటూరు వాస్తవ్యులు దూపాటి లక్ష్మమ్మ, వేంకటరంగాచార్యులకు శేషాచార్యులు, వేంకట రమణాచార్యులు కుమారులుగా 1890, 1893 వ సం॥౦౦లో జన్మించారు. వీరికి ప్రథమ గురపు వీరి తండ్రిగారే. వేంకట రమణాచార్యులు వ్రాసినవి ‘భావపురి మహాత్మ్యం’, ‘అశువందారు స్తోత్రము’, ‘కృష్ణవింశతి’ ‘శేషాద్రి రమణ కవుల వివాహ చరిత్ర’ ‘గుణవతీ విలాసము’ ‘మందార మంజరీ’ ‘ముకు సంహారం’, ‘సర్వలోకేశ్వర శతకం’ ‘విక్రమోర్వశీయ శతకం’, ‘ఉదయ లక్ష్మీ’ ఇత్యాదిగా అనేక పద్య కావ్యాలు, పాపారాయ నిర్యాణము, “అర్జున పరాభవము” మున్నగు నాటకాలు ఇంకా కొన్ని గద్య కావ్యాల్ని రచించి ఆంధ్ర భారత సమర్పణ గావించారు.

పింగళి — కాటూరి కవులు :

పింగళి లక్ష్మీకాంతం 1894 — 1971

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు 1895 — 1982

పింగళి లక్ష్మీకాంతం గౌతమ గోత్రజాతు. ఆనందం సూత్రులు, యజుర్వేదములు. పేరు కట్టించుకొన్న వేంకట రత్నం దంపతులకు ఆర్తమూరులో 1894 వ సంవత్సరంలో జన్మించారు.

కాటూరి 1895 వ సంవత్సరంలో రామమ్మ, వేంకట కృష్ణయ్య దంపతులకు జన్మించారు పింగళి, కాటూరి కవుల ప్రియమైనాధురిలో 1925 వ సంవత్సరంలో వెలసిన తొలి కృతి “తొలకరి” తర్వాతది “సౌందర నందము”

పింగళివారు “గౌతమ వ్యాసములు”, “మధు పండిత రాజము”, “నా రేడియో ప్రసంగాలు”, “ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్ర”, “కుసుమ వ్యాకరణం”, “సాహిత్య శిల్ప సమీక్ష”, “ఆత్మలహరి”, “గౌతమ నిఘంటువు”, మున్నగునవి వ్రాయగా “ప్రతిజ్ఞాయోగంధరాయణము” “సప్తవాసవదత్త” “పన్నీటి జలం” “నల్ల యవ” మొదలైనవి కాటూరివారు రచించారు.

ఇంకా పేరుగాక ఇతర జంట కవులుగా ప్రకృతి పొందిన వారిలో బమ్మెర కేసన — బమ్మెర వల్లన అయ్యల భాస్కర కవులు, విశ్వనాథ, కొడాలి అంజనేయులు, గురువిశ్వనాథకవులు జంధ్యాల వేంకట శివకవులు, పల్నాటి పోదర కవులు, రామేశ్వర కవులు, శ్రీనివాస పోదరులు, రామనారాయణకవులు మొదలైనవారున్నారు.

ఈ రీతిగా ఆంధ్ర సాహిత్యంలోని జంట కవులను వివరించడమయినది.

పులగం అజయ్. ఎం.ఎ., (ఎం.ఫిల్)

సాహిత్య పీఠం.

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

కొమ్మూరు.

నగర జీవితాల్లో మళ్ళీ వెలుగు నాగించిన శీలాపీ

—వీరమాచనేని శరత్ బాబు, ఎం.ఎ., ఎం. ఫిల్.

—పసుమ రి అన్నారావు

నగరాన్ని గడియాలం కాపిస్తుంది వారికి ఏ వసంతాలతోను వెన్నెలలతోను పనిలేదు. వారి జీవితం విందా కృత్రిమత్వం పరచుకొంది ఇలాంటి నగరవాసుల జీవితాల్ని చిత్రించటం తెలుగులో పాశ్చాత్య ప్రభావంతో జరిగింది. నగర జనుల్ని వర్ణించటం పతాభి నుండి ప్రారంభమైంది. అంశకుముందే ఉన్నా ఈయన రచనకు ఒక విలక్షణత్వం ఉంది. మద్రాసు నగరంలోని చంద్రుని పరిస్థితిని వర్ణిస్తూ.

“కనిపిస్తావు నీవు సృన్నర్పు కంపనీ

లేక వయలు వేసుకోకి

దారిద్ర్య ప్రవేశించి తందరాడుచున్న దరిచేసి గ్రామస్తులైనాగ అనామకుడివై నావంటాడు. ఈయన తరువాత శ్రీరంగం నారాయణ బాబు, కుందు రి, తిలక్, ఆరుద్రలాంటి అనేమంది నగరంలో ప్రజల జీవనం ఎలా సాగుతుందీ తమదైన వైఖరిలో వర్ణించారు.

కథాకావ్యాలు రాయడంలో కుందు రికి వారసుడనిపించు కొన్న శీలాపీరాజు ‘మళ్ళీ వెలుగు’ అనే కథాకావ్యంలో నగర జీవితాన్ని సరికొత్త తరహాలో విభిన్న వర్ణనలవారివి వరుసగా చిత్రించాడు.

“మళ్ళీ వెలుగు” కథాకావ్యం వర్ణనా ప్రవాసమైంది. ఒక రోజుని ఏడు భాగాలుగా విభజించి ఆయా సమయాల్లో ప్రజల జీవన కృత్యాల్ని వివరిస్తాడు. ఉషస్సు, ఉదయం, మధ్యాహ్నం సాయంత్రం, సంధ్య, రాత్రి, అర్ధరాత్రిగా ఒక రోజుని ఏడు భాగాలుగా ఉహించి, ఆ సమయాల్లో నగరాన్ని, ప్రజల్ని వారి ఆళిల్ని, ఆళయల్ని, ఉహల్ని, కష్టాల్ని, నష్టాల్ని చూపించడంలో ఎంతో చేర్పు కనబరిచారు కవి.

నగరంలో ధనికులు ధరించుట ఒకరికొకడు షక్కవక్కనే వివరిస్తారు. వికాలమైన భవంతుల పాదాలవద్ద పూరిగుడిసెల్లో బడుగు జీవుల కష్టాల్ని గురించి చెబుతాడు. ఈ రెండు వర్ణన ప్రజలుకాక ఇంకో “మధ్యతరగతి” మంచహాసాల్ని చాతుర్యంగా వర్ణిస్తాడు. “రెండు భిన్న భిన్న దృశ్యాల్ని, ఏక

కాలంలో ఆరెంటి మధ్యగల వ్యత్యాసాన్ని అర్థవంతంగా పాఠకుడికి తెలియజేసే ప్రయత్నం ఉంది" అని కవి ముందు మాటలో చెప్పాడు.

ఉదయం నగరంలో జరిగిన సంఘటనలు గూర్చి

"రోడ్డుక్కుతున్న రిజ్జె మువ్వలూ

నేలమీద కాలువలకట్ట కడులుతున్న చప్పీళ్ళూ

పెంట కుప్పల్ని తెలుకుతున్న కోళ్ళూ

కాళ్ళకు అర్థంపడుతోన్న కుక్క పిల్లలూ

అక్కడ కవిపించే ఆరాటం, హడావుడి

అక్కడ కవిపించే చీవాటూ, తిట్లూ

తోకముడిచిన రాత్రికీ, తొలిపాదంమోసిన వగలాకూ సాక్షిలు"

అంటూ ఒక వర్గ ప్రజల జీవన ప్రారంభాన్ని తెలియజేస్తాడు.

నగరం దుకాణాల నమూనాయంగా కవిపిస్తుంది. పావుకార్లు నయాపై నై వేద్యం పెట్టి అన్యాయానికి పరిమళం సంపాదించారంటాడు కవి చమత్కారంగా.

మధ్యాహ్నంవేళలో సూర్యుడు అధికారంలో ఉన్న ప్రజానాయకుడిలా తన ప్రజాపాన్ని చూపిస్తాడు. ఒక్కొంచి పనిచేసే కష్టజీవుల కరీరంపై చెమట వార్చిషలా మెరుస్తోంది. ఉదయం నుంచి పనిచేసి అలసిపోయిన కార్మికులు పైరన్ కూయగానే ఆకలి కడుపులతో నిలబలమంటూ వస్తున్నారు. అపీనర్లు మాత్రం గ్లాసులు వింపుకుంటున్నారు అంటూ రెండు విలివ్ల దృశ్యాల్ని ఒకేసారి చూపించాడు కవి. ఆకాశంలో అధికారం సూర్యుడిది. భూమిపై మాత్రం అధికారులది. ధనవంతులది. అందుకేమధ్యాహ్నం అధికారానికి సంకేతంగా గ్రహించాడుకవి.

ప్రభుత్వోద్యోగుల సాయంత్రాల అపీనుల్ని త్వరగానే వదిలినా వారి ఆలోచనలు మాత్రం అపీనుల్ని వదలబంలేదు. తారక చీర తెస్తానని వాగ్దానంచేసి మూడునెలలయినా మాట నెరవేర్చలేని మధ్యతరగతి జీవులు గుమాస్తాలు. పదిపై నలతో పూలు కొనుక్కుని ఖషిగా నడుస్తుంటారు అని వారి విస్ఫార జీవితాన్ని వివరిస్తాడు కవి. కష్టజీవులకు ఒంట్లో పక్షులే పెట్టుబడి. సాయంత్రానికి చేతికి వచ్చే డబ్బుతోనే పోయ్యిమీదకి కొనాల్సిన వస్తువుల్ని నెమరేసుకుంటారు. వారి బాధమయ జీవితాల్ని గూర్చి.

సమస్యల పిచ్చిమొక్కలు పెరిగిన మీళ్ళు—యెళ్ళు

పిల్లల తీరని కోరికల గగ్గోళ్ళు — ముళ్ళు

ఇల్లాళ్ళ అసంతృప్తి చూపులు — పల్లెడు

మొత్తం యాళ్ళే చిన్నచిన్న బంబర మీళ్ళు" లా

వాళ్ళ జీవితాలన్నా అక్కడ ఆరోగ్యవంతమైన అభిమానపు గాలి వీస్తుందంటాడు కీలావీ.

వీటితోబాటుగా నగరంలో సాయంకాలం అత్తడు, పొడర్ల వాననలు రోడ్డు మీద పొరి పోతుంటాయి. వలగవి చీరల నాజాకు రెపరెపలు. మదతలుపోసి ప్యాంటుల గరగరలు గాలిని పెనవేసుకొని రోడ్డు పోడుగునా పదార్లు చేస్తుంటాయి. ఎటు చూసిన ఆకరణలే.

రాత్రి వేళలో నగరం అన్ని అక్రమాల్ని దాచుకొంటుంది. సాయంత్రం లాకాల్ని పిండుకున్న వ్యాపారులు ఆలిరి తేరాల్ని సాగిస్తుంటారు. అక్కడ పనిచేసే గుమాస్తాలు మాత్రం అడబ్బుమూచాపి తమ దర్జాన్ని గుర్తుచేసుకుంటున్నారు. వగలంతా కష్టపడా కడుపునిండని మురికివాడల ప్రజలు ఒళ్ళు మరచి విద్రోహితున్నారు. రాత్రివేళల్లో నగరంలో ఎన్నో అక్రమాలు జరుగుతుంటాయి దొర్లనాటలు, దుర్మార్గాలు చీకటి ముసుగుక్రింద పాలిపోయి వెలుక్కి అందకుండానే వారల్లోకి రాకుండానే రాత్రిలా కూరుకుపోతున్నాయి. అందుకే రాత్రిని కవి పాపానికి ప్రతీకగా చెప్పారు.

నగరం అర్ధరాత్రిలో విశృంభంగా ఉంది. దుకాణాల అరుగుల మీద, పుట్టపాకలమీద చాలీచాలని చింకిపాకల్ని కన్నుకొని వలికి థయవడి ముడుచుకొన్న అనాధల్ని మరువలేదు కవి. అర్ధరాత్రి దొంగలకు అనునైన సమయం. రాత్రి అన్ని అనర్థాలకు మూలం. రాత్రి వేళలో నగరం జడంగా ఉంటుంది. ఈ జడత్వం, ఈ విశృంభం. ఇలాగే ఉండిపోతాయా ఈ రాత్రి ఇలాగే ఉంటుందా ఇన్ని పాపాలకు విలయమైన రాత్రి అన్యాయాన్నిచూసి, పాపాల్నిచూసి ఏ వీరుడో ఉదయిస్తాడు. జడత్వాన్ని, కల్మషాన్ని, విశృంభాన్ని ముక్కలు చేస్తాడు. ఇక్కడ మళ్ళీ వెలుగు వస్తుంది. చైతన్యం ఉరకలు వేస్తుంది. ఈచీకటి ఇలాగే ఉండిపోదు. సూర్యుడు తప్పక ఉదయిస్తాడు. చైతన్యాన్ని నిలువెల్లా వింపుతాడు. అలాగే రాత్రి జరిగే అక్రమాల్ని అరికట్టడానికి ఏ వీరుడో ఉదయింపకపోదు. అన్యాయం అంతరింపక తప్పదు అంటూ నగర జీవితంలో మళ్ళీ కొత్త వెలుగులు విందాలని ఆకాంక్షించిన అభ్యుదయవాది కీలావీ.

వి. శరత్ బాబు.

గ్రామం : కల్లూరు, మండలం : నేరేడుపల్లె

జిల్లా : పల్నగొండ. పిన్ : 508 218.

